

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА ЗА VI КЛАС (ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по география и икономика в **шести** клас е насочено към продължаване формирането и развитието на географската култура чрез овладяването на базисни знания, умения и придобиването на ключови компетентности от учениците за заобикалящото пространство на регионално ниво чрез изучаване на избрани континенти и океани на планетата. Основната цел е учениците да намерят смисъл от наученото и да открият приложението му в нови и непознати ежедневни ситуации. От тях не се изисква безцелно запаметяване на данни и факти, а опознаване на подходите и средствата за намиране и използване на географското знание за личностна, професионална и социална реализация.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО ЗА ПОСТИГАНЕ НА ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА В КРАЯ НА КЛАСА

Области на компетентности	Знания, умения и отношения
География на континентите и страните	<p>Описва важни открития за опознаването на света и развитието на географското познание.</p> <p>Характеризира географското положение и границите на Южна и Северна Америка, Азия, Австралия, Океания, на избрани страни в тях и на Антарктида.</p> <p>Характеризира особеностите на природата на Южна и Северна Америка, Азия, Австралия, Океания и Антарктида.</p> <p>Характеризира съвременната политическа карта, населението, стопанството в</p>

	<p>Южна и Северна Америка, Азия, Австралия, Океания и избрани страни (Бразилия, Аржентина, САЩ, Канада, Япония, Китай, Турция, страна от Арабски полуостров по избор, Австралийски съюз и Нова Зеландия).</p> <p>Познава особеното в политическия статут на Антарктида.</p> <p>Характеризира географското положение, границите и особеностите на природата на океаните.</p>
Географска информация	<p>Разпознава и използва елементите на географската карта.</p> <p>Използва, подбира и анализира географска информация от различни източници.</p> <p>Изразява мнение за географски проблем(и) на базата на подбрана географска информация.</p> <p>Представя географска информация в карта, текст, различни графични изображения или чрез информационни технологии.</p>

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
География на континентите и страните. Южна Америка	<ul style="list-style-type: none"> • Определя географското положение, големината и границите на Южна Америка. • Описва бреговете на Южна Америка по карта. • Сравнява географското положение на Южна Америка и Африка по карта. • Разбира ролята на Христофор Колумб, Фернандо Магелан и Америго Веспучи за откриването и изследването на континента. • Характеризира релефа на Южна Америка. • Познава характерните за Южна Америка полезни изкопаеми и тяхното териториално разпределение. • Обяснява факторите и елементите на климата в Южна Америка. 	депресия

	<ul style="list-style-type: none"> • Характеризира климатичните пояси и планинската климатична област в Южна Америка. * • Характеризира водите на Южна Америка – главен вододел, отточни и безотточни области, езера и водопади. • Характеризира река с помощта на хидрограма. * • Коментира значението на водите като условие за живот и фактор за стопанска дейност. • Характеризира природните зони и планинска природна област в Южна Америка. * • Представя природна зона на Южна Америка в различни форми (текст, постер, презентация). • Разбира необходимостта от опазване на природата на континента. • Характеризира населението на Южна Америка – брой, разпределение, външни белези, бит и култура. • Нанася на контурна карта (вкл. в дигитален формат) названията на изучаваните географски обекти, както и държавите от съвременната политическа карта на Южна Америка. • Характеризира съвременното стопанство на Южна Америка. • Характеризира страните Бразилия и Аржентина. * 	<p>пампа</p> <p>индианци, смесено население: метиси, мулати</p>
<p>География на континентите и страните. Северна Америка</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Определя географското положение, големината и границите на Северна Америка. • Описва бреговете на Северна Америка по карта. • Сравнява географското положение на Северна и Южна Америка по карта. • Разбира ролята на Христофор Колумб и Витус Беринг за откриването и изследването на континента. • Характеризира релефа на Северна Америка. • Познава характерните за Северна Америка полезни изкопаеми и тяхното териториално разпределение. 	<p>архипелаг</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Обяснява факторите и елементите на климата в Северна Америка. • Характеризира климатичните пояси и области в Северна Америка. * • Сравнява климатични пояси и области. • Характеризира водите на Северна Америка – главен вододел, отточни и безотточни области, езера и водопади. • Характеризира река с помощта на хидрограма. * • Коментира значението на водите като условие за живот и фактор за стопанска дейност. • Характеризира природните зони и планинската област * в Северна Америка и ги представя чрез текст, постер, презентация. • Разбира необходимостта от опазване на природата на континента. • Характеризира населението на Северна Америка – брой, разпределение, външни белези, бит и култура. • Нанася на контурна карта (вкл. в дигитален формат) названията на изучаваните географски обекти, както и държавите от съвременната политическа карта на Северна Америка. • Характеризира съвременното стопанство на Северна Америка. • Характеризира страните САЩ и Канада. * 	<p>торнадо</p> <p>умерен климат – океански и континентален</p> <p>субполярен климатичен пояс</p> <p>прерии</p> <p>тайга</p> <p>тундра</p> <p>ескимоси</p>
<p>География на континентите и страните. Азия</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Определя географското положение, големината и границите на Азия. • Описва бреговете по карта. • Сравнява географското положение на Азия и Северна Америка по карта. • Разбира ролята на Марко Поло, Семьонов-Тяншански, Едмънд Хилъри за откриването и изследването на континента. • Представя информация под различна форма за покоряването на връх Еверест от Христо Проданов и българската експедиция. • Характеризира релефа на Азия. • Познава характерните за Азия полезни изкопаеми и тяхното териториално разпределение. 	<p>мусони</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Обяснява факторите и елементите на климата в Азия. • Знае посоката на мусоните. • Характеризира климатичните пояси и области в Азия. * • Характеризира водите на Азия. • Характеризира река с помощта на хидрограма. * • Определя значението на водите като условие за живот и фактор за стопанска дейност в Азия. • Характеризира природните зони и планинската област в Азия и ги представя чрез текст, постер, презентация. • Коментира необходимостта от опазване на природата на континента. • Характеризира населението на Азия – брой, разпределение, външни белези, религиозен състав, бит и култура. • Коментира типични проблеми на населението на Азия – бързо нарастване броя на населението, пренаселеност на отделни територии, миграции. • Нанася на контурна карта (вкл. в дигитален формат) названията на изучаваните географски обекти, както и държавите от съвременната политическа карта на Азия. • Групира страните в Азия по географско положение, площ, брой на населението, форма на управление. • Характеризира съвременното стопанство на Азия. • Характеризира страните Япония, Китай, Турция, както и страна от Арабски полуостров по избор.* 	<p>вътрешноконтинентални пустини степи</p> <p>юдаизъм индуизъм</p>
<p>География на континентите и страните. Австралия</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Определя географското положение, големината и границите на Австралия. • Разбира ролята на Абел Тасман и Джеймс Кук за откриване и изследване на континента. • Характеризира природата на Австралия – релеф, полезни изкопаеми, климат, води, природни зони. 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Нанася върху контурна карта (вкл. в дигитален формат) названията на изучаваните географски обекти. • Характеризира населението на континента – брой, разпределение, външни белези, бит и култура. • Обяснява държавното управление на Австралийски съюз. • Характеризира съвременното стопанство на Австралийски съюз. 	аборигени
Океания	<ul style="list-style-type: none"> • Определя обхвата на островните групи на Океания (Меланезия, Микронезия, Полинезия и остров Нова Зеландия) по карта. • Разбира ролята на Миклухо Маклай за откриването и изследването на Океания. • Характеризира особеностите на природата на Океания. • Дава примери за континентален, коралов и вулканичен остров. • Характеризира особеностите на населението, политическата карта и стопанството на Океания. • Характеризира Нова Зеландия. * 	континентален остров коралов остров вулканичен остров маори папуаси
География на континентите и страните. Антарктида	<ul style="list-style-type: none"> • Определя географското положение, големината и границите на Антарктида и о. Ливингстън. • Разбира ролята на Белингсхаузен – Лазарев, Руал Амундсен и българското участие за откриването и изследването на континента. • Характеризира природата на Антарктида. • Познава особеното в политическия статут на Антарктида. 	айсберг озонова дупка
Океаните на Земята	<ul style="list-style-type: none"> • Определя географското положение, границите и големината на океаните по карта. • Характеризира природните особености на океаните. • Оценява значението на океаните. 	Робърт Пири Арктика цунами

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ

За нови знания	58%
За практически дейности, упражнения	20%
За преговор	3%
За обобщение	7%
За контролни работи (за входно и изходно ниво и за контролни работи)	12%

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет география и икономика в VI клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план.

Допълнителни уточнения за конкретния учебен предмет география и икономика:

- При изучаването на **Южна Америка** учениците следва да изучат географските обекти: Карибско море, о. Огнена земя, Магеланов проток, Панамски канал, Анди, Бразилска планинска земя, Гвианска планинска земя, Амазонска низина, пустиня Атакама, Патагония, р. Амазонка, р. Парана, р. Ориноко, езерата Маракайбо и Титикака и водопади Анхел и Игуасу.

- При изучаването на **Северна Америка** учениците следва да изучат географските обекти: острови – Североамерикански архипелаг, Гренландия, Антилски острови; полуостровите – Флорида, Калифорния и Аляска; заливите – Хъдсън и Мексикански; Берингов проток, Гранд каньон, Кордилери и Апалачи; реките – Мисисипи, Макензи и Колорадо; Големи американски езера, Ниагарски водопад.

- При изучаването на **Азия** учениците следва да изучат географските обекти: морета – Червено море, Мраморно море, Жълто море; острови – Малайски архипелаг, Филипински острови, Японски острови, о. Шри Ланка; протоци – Босфор и Дарданели; заливи – Персийски и Бенгалски залив; полуострови – Чукотски, Корея, Индокитай, Индустан, Арабски и Мала Азия; Западносибирска низина, Месопотамска низина, Голямата Китайска равнина, Средносибирско плато, пустинята Гоби; планини – Тяншан, Хималаи, Памир и Тибетска планинска земя; реките – Об, Яндзъ, Хуанхъ, Ганг, Тигър и Ефрат; езерата – Байкал, Каспийско море и Мъртво

море.

- При изучаването на **Австралия** учениците следва да изучат географските обекти: Голям бариерен риф, остров Тасмания, Голямата пясъчна пустиня, Голямата вододелна планина, река Мъри и езеро Еър.
- По своя преценка учителят може съобразно интересите на учениците, да въведе и приложи и други единични понятия и факти, с които да представи по-пълна географска картина, без това да довежда до възпроизвеждането на определенията им.
- В подбора на ситуации за представяне на изучаваните теми и проблеми и на задачите за прилагане на наученото следва да преобладават ситуации от практиката и решаване на житейски казуси.
- На учениците трябва да се даде възможност да: открият специфичното и уникалното в природата на континентите и океаните; правят сравнения; изведат някои проблеми на хората в различните континенти; използват информационни технологии и интернет за търсене и представяне на географска информация.
- При реализация на програмата спазването на последователността на темите е задължително.
- Разпределението на съдържанието в подтеми се прави по преценка на този, който използва учебната програма, и в зависимост от целта – от автори на учебници при разработване на отделни урочни статии или от учители при планиране и реализиране на отделния учебен час, като учителят може да прецени различно от предложеното в учебника разпределение на съдържанието в подтеми.
- Необходимо условие за постигане на целите на обучението по география и икономика в VI клас е осигуряването на учебни филми, посещението на тематични изложби, използването на информационни технологии и интернет.

* Съществени признаци за характеристика на:

климатичен пояс/област – териториален обхват на пояса/областта; фактори, определящи формирането на пояса/областта; характеристика на климатичните елементи на пояса/областта (температури, ветрове, валежи); значението на климатичния пояс/областта за живота и трудовата дейност на хората.

река – изворната територия и устие на реката; периодите на пълноводие и маловодие (определяне вкл. и чрез хидрограма); значението на водите на реката за трудовата дейност на хората.

природна зона/природна област – териториален обхват, релеф, климат, води, почви, растителност, животински свят, значение на природната зона/област за живота и трудовата дейност на хората.

страна – географското положение и границите; особености на природната среда, населението, формата на управление и стопанството; столица и главни градове (посочва на карта/назовава)

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Съотношение при формиране на срочна оценка:

Текущи оценки (от устни, от писмени, от практически изпитвания)	40%
Оценки от контролни работи	30%
Оценки от други участия (работа в час, изпълнение на домашни работи, работа по групи и др.)	30%

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Дейности
Компетентности в областта на българския език	Назоваване, определяне, описване, обясняване, характеризиране на географски и икономически обекти, процеси и явления; посочване на примери; изказване на обобщени изводи. Съставяне в устна и/или писмена форма на текст кратък отговор на географски въпрос и текст на мислено пътешествие. Изразяване на мнение по географски въпроси и защита на лична позиция. Търсене, извличане, подбиране, обобщаване и представяне на информация от различни по формат текстове (непрекъснат – писмена реч, организирана в изречения, структурирани в абзаци; прекъснат – таблица, графика, диаграма, списък, изображение и др.; смесен – комбинация от прекъснат и непрекъснат текст), включително и дигитални, за изпълнение на определени географски задачи.
Математически компетентности и основни компетентности в	Познаване на основни понятия, закономерности, процеси и явления. Четене на географска карта, сравняване и анализиране на хидрограма, стълбчеста диаграма. Сравняване, разпознаване, разграничаване, групиране, определяне на значението, характеризиране на

природните науки и технологиите	географски и стопански обекти, процеси и явления, обобщаване, даване на отговори, основани на доказателства. Изразяване на мнение по географски въпроси. Изработване на схеми, таблици, карти, табла и др.; нанасяне на маршрути и на географски обекти върху контурна карта.
Дигитална компетентност	Използване на информационни технологии за търсене, събиране, представяне и обмен на информация.
Умения за учене	Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене. Използване на информация от различни източници. Работа с елементите на учебника и с речник. Съставяне на кратък план.
Социални и граждански компетентности	Изразяване на мнение по географски въпроси; разбиране на значението на обекти, процеси, явления и събития; познаване на правила за разумно поведение в различни житейски ситуации и по време на природно бедствие. Дава примери за търпимост и взаимно уважение между хората.
Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт	Разбиране на необходимостта от опазване на околната среда.

Ключови компетентности	Междупредметни връзки
Компетентности в областта на българския език	<u>Български език и литература:</u> Използва знания и развива умения за работа с различни видове текст, както и умения за създаване на: къс повествователен текст в устна или в писмена форма по дадена комуникативна задача; план на текст, отговор на въпрос по географски проблем. Изразява естетическата си представа за описваните обекти и предизвиква у слушателя/читателя естетическо преживяване. Използва знания и развива умения за работа с терминологичен речник. Чрез цялото обучение се развива техниката на четене и писмената култура на учениците. Обогаत्या се езиковата култура с нови термини и понятия.

Умения за общуване на чужди езици	Чужди езици: Разширяване и задълбочаване на межкултурните компетентности.
Математическа компетентност и основни компетентности в природните науки и технологиите	<p>Математика: Математическата компетентност включва в различни степени възможностите да се използват математически методи на мислене (логическо и пространствено мислене), което спомага за използването на пространствени ориентири при работата с модели, схеми и диаграми. Разчита, организира и интерпретира информация, зададена чрез диаграми и таблици. Разчита и интерпретира информация за реални обекти, начертани в мащаб на декартова координатна система. Сравнява и съпоставя различни графични или таблични представяния на едни и същи данни. Познава и прилага мерните единици за дължина и за лице на повърхнина и за ъгъл (градус), процент.</p> <p>Човекът и природата: Преходи между състоянията на телата. Температурна аномалия на водата. Физични и химични свойства на веществата. Вещества и химични реакции. Аргументира и илюстрира с примери взаимовръзката природа – човек.</p>
Дигитална компетентност	Компютърно моделиране и информационни технологии: Изпълнява задачи, свързани с търсенето, намирането и обработката на информация по определени теми в глобалната мрежа. Изготвя мултимедийни презентации по зададена тема. Изготвя отговори на географски въпроси, доклади и съобщения, като използва текстообработващи програми.
Умения за учене	<p>Български език и литература и информационни технологии: Развива основни умения за езикова и за дигитална грамотност.</p> <p>История и цивилизации: Развива умения за ориентиране по картата и пространствено локализиране. Развива умения за работа с различни видове карти. Използва основни понятия – религия, християнство, ислям, държава, политическа карта, монархия.</p>
Социални и граждански компетентности	Български език и литература, История и цивилизации: Участва в диалог, умее да оспори мнение, различно от своето, като проявява толерантност и учтивост в общуването. Изгражда разбиране за единството на системата природа – общество – стопанство. Разбира значението на равенството, сигурността и толерантността в обществения живот. Формира нагласи за съжителство на хора от различни религиозни и културни общности. Изгражда умения за работа в екип.

<p>Инициативност и предприемчивост</p>	<p><u>Технологии и предприемачество:</u> Изгражда отношение към инициативността, активността, независимостта и новаторството в личния и обществения живот. Познава земеделски дейности и понятия, свързани с тях – отглеждане на плодове и зеленчуци, оранжерия, парник, птицеферма, кравеферма, свинеферма, овцеферма. Разбира последиците от използването на природата за развитие на стопанска дейност.</p>
<p>Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт</p>	<p><u>Човекът и природата:</u> Разбира многообразието и неповторимостта на природната среда. Осъзнава необходимостта от опазването и съхраняването на биоразнообразието.</p>